

This is a self-archived version of an original article. This version may differ from the original in pagination and typographic details.

Author(s): Kannas, Lasse

Title: Terveyttä edistävälle urheiluseuralle kansainvälistä näkyvyyttä

Year: 2022

Version: Published version

Copyright: © 2022 Liikuntatieteellinen seura

Rights: In Copyright

Rights url: <http://rightsstatements.org/page/InC/1.0/?language=en>

Please cite the original version:

Kannas, L. (2022). Terveyttä edistävälle urheiluseuralle kansainvälistä näkyvyyttä. Liikunta ja tiede, 59(5), 57.

arvioitua

Terveyttä edistävälle urheiluseuralle kansainvälistä näkyvyyttä

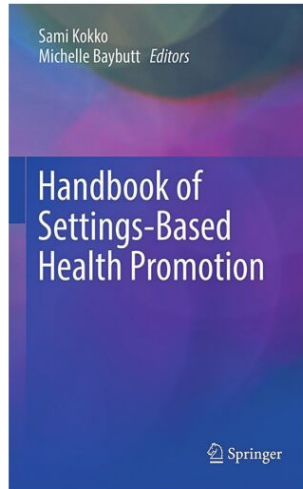
Sami Kokko, Michelle Baybutt (toim.). Handbook of Settings-Based Health Promotion.
Springer 2022. 289 s.

ESITELTÄVÄN TEOKSEN fokus *“settings-based health promotion”* on kiinnostava mutta myös haasteellinen käsite ja toiminnallinen lähestymistapa. Suomenkielisissä julkaisuissa on settings-based-konseptista käytetty ilmaisua toimintaympäristölähtöinen terveyden edistäminen. Ei kuulosta kovin napakalta, mutta parempaakaan käännöstä ei ole ollut tarjolla.

Toimintaympäristölähtöisyys on kuitenkin helppo avata selkokielelle. Erilaisissa elinympäristöissä, instituutioissa, organisaatioissa ja yhteisöissä tarvitaan niiden ominaispiirteet huomioivia terveyden edistämisen toimenpiteitä, mieluummin tutkimusnäyttöön perustuvia. Terveyttä edistävän toiminnan kulmakivet eri toimintaympäristöissä ovat (yhteiskunta)politiikka ja päätöksenteko, terveellisen ympäristön aikaansaaminen, yhteisöjen toiminnan tehostaminen, terveyskasvatus ja -neuvonta ja terveysosaamisen edistäminen sekä terveyspalvelujen uudistaminen.

Nämä näkemykselliset ja toiminnalliset lähtökohdat ankkuroituvat Maailman terveysjärjestön vuonna 1986 hyväksymään Ottawan asiakirjaan. Tuossa ikonisessa dokumentissa kansainvälinen ryhmä tutkijoita ja asiantuntijoita esitteli sosioekologista näkemystä painottavat perusperiaatteet terveyttä edistävälle toiminnalle.

Sami Kokon ja Michele Baybuttin toimittama kirja kuvaa ansiokkaasti edellä kuvattuja teemoja, ensin teoreettisia lähtökohtia esitellen. Toinen osakokonaisuus pureutuu itse toimintaympäristöihin, joita kirjassa edustavat mm. terveyttä edistävät kaupungit, koulut, sairaalat, yliopistot, työyhteisöt, vankilat, urheiluseurat ja sosiaalinen media. Teoksen loppuosuus paneutuu planeettamme terveysuhkiin ja niiden ehkäisy- ja ratkaisustrategioihin. Dramaturginen kaari on puhutteleva, kun viimeisillä

sivuilla uusi paradigmaattinen muutostarve muotoillaan otsikkotasolla koruttomasti; *“Health Promotion 2.0: From Social Determinants to Planetary Health”*.

Teoksen 15 lukua ovat itsenäisiä katsauksia kutakin aihepiiriä koskevien keskeisten käsitteiden, teoreettisten mallien ja tutkimushankkeiden ja kansainvälisten verkostojen evoluutiosta. Kirjoittajat kuvaavat pikemminkin sitä mitä on tehty kuin esittelevät kokoavasti, minkälaisia tutkimustuloksia on saatu. Tutkimusmetodisia haasteita käsitellään turhan niukasti. Eri lukujen sisällöllinen eetos ja käsitelytapa on kuitenkin yhtenäinen, mikä on aina hyvä lopputulos toimitetuissa tiede- ja tietokirjoissa.

Terveyttä edistävä urheiluseura -tematiikkaan liittyvää kehittämis- ja tutkimustoimintaa kuvataan kompaktisti. Kirjoittajat tekevät heti alkuun selväksi sen, että *“health promoting sport club”* -konseptilla on suomalaiset juuret. Teoksen toisen toimittajan apulaisprofessori Sami Kokon väitöskirjatutkimusta terveyttä edistävän urheiluseuran tunnuspiirteistä voidaan pitää pioneerityönä ja eräänlaisena ankkuritutkimuksena aihepiiristä. Viime vuosina useat kansainväliset tutkimusryhmät ovat ilahduttavasti luoneet validoituja mittareita urheiluseurojen terveyden edistämisen profiiliin arvioimiseksi. Näitä näyttöön perustuvia varsin käyttökelpoisia indikaattoreita ja niiden mittaustapoja olisi voinut kirjassa esitellä yksityiskohtaisemmin.

Katsauksessa todetaan kriittisesti, että monet urheiluseuroihin kohdistuvat interventiot eri maissa ovat olleet

tutkimusasetelmallisesti verrattain vaatimattomia. Esimerkiksi kontrolliryhmien käyttö ja kunnianhimoiseman RCT-asetelman soveltaminen on ollut vielä vähäistä arvioitaessa urheiluseuratoimintaan kohdistuneita terveyden edistämisen interventioita.

Teoksessa esitellään myös kiintoisa *terveyttä edistävä urheiluareena* -käsite (*healthy stadia*). Kirjoittajien mukaan edistysaskeleita on otettu mm. savuttomien stadionien luomiseksi yhteistyössä esimerkiksi UEFA:n kanssa. Kokeiltu on myös terveyttä edistävien tuotteiden lisäämistä ruokapalveluissa, ja motivoitu katsojia ja faneja liikkumaan aktiivisemmin. Urheiluareenoiden turvallisuuden edistämistä kirjoittajat eivät valitettavasti käsittele.

Sami Kokon ja Michelle Baybuttin kokoama teos on huolellisesti toimitettu ja sisällöltään laadukas englanninkielinen terveyden edistämisen käsikirja, jonka lukijakunta koostuneen erityisesti tiedeyhteisön jäsenistä ja terveys- ja liikunta-alan kouluttajista. Suomenkieliselle käytännönläheisemmän kirjoitetulle tietokirjalle terveyttä edistävistä urheiluseurasta voisi olla kovastikin kysyntää. Jos tällainen teos ilmestyisi lähivuosina, kannattaisi jokaisen seuratoiminnan kehittämisestä kiinnostuneen lukea se.

LASSE KANNAS

Terveyskasvatuksen professori (emeritus) liikuntatieteellinen tiedekunta
Jyväskylän yliopisto
lasse.kannas@jyu.fi

Merkillinen tie savuttelusta sporttiin

Antti Parpola. Merkkien takana – Amer Sportsin tarina.

Otava 2022. 336 s.

AMER SPORTSIN HISTORIA kuvaa, miten tupakanvalmistajana 1940-luvulla toimintansa aloittanut, teekkarin ja kauppatieteilijöiden perustama yritys muuntui maailmanmestaruusurheiluväline ja -vaatetusvalmistajaksi.

Antti Parpola kertoo tarinan jäntevästi ja yrityshistoriaksi varsin suorasanaisesti. Tämän on mahdollistanut se, että kirjahankkeen taustalla Amerin Kulttuurisäätiö, jonka perustivat vuonna 1980 yhtiön perustajaosak-